

רש/

פרוטוקול מס. 3/20

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', כ"ב סיון תשי"א - 26.6.51.

היו"ר ד.צ. פנקס
י. רוקח
מ. בדר
א. הרצפלד
ש. דיין
א. בהיר
פ. נפתלי
א. גרנות

נוכחים:

ד. הורוביץ - מנהל משרד האוצר
ס. זגני - החשב הכללי
ש. ספינק - מטעם משרד האוצר
ס. אלון - סזכיר הועדה.

מזמנים:

א. תשובו של שר האוצר ארצם.
ב. תקציב אפריל - ספטמבר 1951 (חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב).

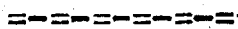
סדר היום:

הישיבה נפתחה בשעה 09.00.

א. שובו של שר האוצר ארצה:

היו"ר ד.צ. פנקס: שר האוצר יחזור ארצה ביום חמישי. אם חברי הוועדה רוצים לפגשו בשדה-התעופה, אני מבקש שיודיעו על כך למר זגני, על מנת שתסודר עבורם תחבורה. אני מבקש את מר זגני להודיע לחבריה, מתי יגיע האוירון. מי שידצה לפגוש את שר האוצר, יקבל תחבורה שתסודר על ידי משרד האוצר.

ב. תקציב אפריל-ספטמבר 1951 (תוספת מיוחדת):

היו"ר ד.צ. פנקס: בתקציב שהוגש לנו חסר חומר על תקציב החינוך, וכן חסרה חלוקת הסכומים לקליטת עליה, ולהענקות לרשויות המקומיות. מר זגני הבטיח להביא היום את החומר החסר.

מ. זגני: חלק מן החומר מוכן, וחברי הוועדה יקבלו אותו בהמשך הישיבה. בנוגע לחלוקת הסכומים לקליטת העליה, אני יכול למסור פרטים עד כמה שאני יודע אותם. מהסכום של 1,900,000 ל"י, הוקצב סכום של 1,500,000 ל"י להקמת המעברות, 400,000 ל"י להכשרה מקצועית ועבודות דחק, מזה 250,000 ל"י כשהשתתפות בקליטת עולים חדשים, 25,000 ל"י לעבודות דחק, 50,000 ל"י לשרות רפואי לעולים, 38,000 ל"י שרות רפואי על-ידי קופת-חולים במעברות. להקמת המעברות הוקצב סכום של 4,000,000 ל"י בסה"כ. מסכום זה, 2,500,000 ל"י נמצאים בתקציב הפיתוח, ו-1,500,000 ל"י בתקציב הרגיל, כפי שאמרתי. בתקציב הפיתוח יש סכום של 8,300,000 ל"י, בסעיף שיכון עולים. סכום זה כולל את הקמת הדירות הקבועות במעברות, בסך 4,000,000 ל"י. כן הוא כולל סכומים להכשרת אדמות, לביטוח ואספקת מים. אני יכול להביא לחברי הוועדה רשימה מפורטת בענין זה. הסכום של 4,000,000 ל"י יכול להספיק ל-18,000 יחידות דיור. הסוכנות אינה משתתפת בהקמת המעברות, בכסף, אם כי היא עושה את העבודה. הסכומים האלה אינם סוטים מן העיקרון של 12% מן הבנייה לצריפים פונקציונאליים. עד עכשיו נבנו צריפים או פחונים, ואת הבדונים היתה מקימה הסוכנות. עכשיו עושה הממשלה הכל בשטח זה, ומשום כך היה צורך לקחת 1,500,000 ל"י מהתקציב הרגיל. איני בטוח בקשר למספר יחידות הדיור, וברצוני לבדוק את המספרים האלה. יש לזכור שחברות השיכון והעולים עצמם מוסיפים על מה שהממשלה מקציבה להקמת בניני הקבע. יחידת דיור עולה 1,300 ל"י.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מבין שהסכום של 1,900,000 ל"י יפורט, ויופיע בתקציב צאצאא לסעיפים השונים, לפי החלוקה. אין טעם לכתוב בתקציב סכום של 250,000 ל"י לעבודות דחק, וסכום נוסף של 250,000 ל"י. לא 25,000 ל"י יצילו את המצב. אני מבין שהשרות הרפואי במעברות בסך 50,000 ל"י בא כתוספת לשרות הרפואי שניתן על-ידי משרד הבריאות. האם אתם מקטינים את האשפוז והשרות הרפואי לעולים?

מ. זגני: האישפוז ניתן על-ידי משרד הבריאות. אנו הוספנו כאן 50,000 ל"י. טיפול קופת-חולים במעברות מקטין במידה גדולה את המס הממוצע של חברי קופת-חולים, כי מספר הנזקקים במעברות לטיפול של קופת חולים, אשר שכרם הוא קטן מאוד, והמס שהם משלמים לקופת-חולים הוא פעוט, הוא רב מאוד, כך שנוצר גרעון גדול בתקציב קופת-חולים. משרד הבריאות דורש לשפר את השרות הזה, ולכן אנו מקציבים לכך 75,000 ל"י.

א. בהיר: אני מבקש שנעבור על סעיף זה ביחס עם ד"ר שיבה.

ט. זגני:

לרשויות המקומיות אנו מוציאים במשך חצי שנה
1,400,000 ל"י. על חשבון ההכנסות אנו
נותנים לרשויות המקומיות בסך הכל 850,000 ל"י. מס השעשועים בשנה שעברה
הכניס 2,540,000 ל"י. בתקציב הרגיל היה סכום של 1,500,000 ל"י, -/400,000 ל"י
ממס שעשועים, ו- 500,000 ל"י מכלי רכב. כלומר, ביחד, הגיע הסכום לא
ל-2,400,000 ל"י. הסכום הנוסף של 140,000 ל"י הובטח על-ידי שר האוצר לפני
הסידור בענין כלי הרכב. הבטחתי לתת פירוט בענין ההכנסות ממס שעשועים ומכלי
רכב בשנה הבאה, אך טרם קבלתי את החומר. ועדת הכספים סכמה פעם, שאם יתברר
שההכנסה ממס שעשועים תהיה גדולה מן המשווער, מצורף לתקציב סכום נוסף עבור
הרשויות המקומיות, ותלקח בחשבון ההכנסה הנוספת מן המס. ההכנסה מכלי רכב
תהיה השנה קטנה מזו שהיתה בשנה שעברה, וגם בשנה שעברה נכשלנו בקשר לסעיף זה.
הסיכום בסעיף זה לחצי שנה יהיה כנראה 350,000 ל"י.

י. רוקח:

אין לקחת דוגמה מן השנה שעברה בענין ההכנסות
מכלי רכב. משרד הרשויות מפקד בהוצאת רשיונות.
אם עשו חישוב לפי הכנסה משוערת מסעיף זה של 1,200,000 ל"י, הרי חישוב
זה אינו מדוייק. אני טוען שהכנסה מסעיף זה, וכן גם ממס השעשועים, תהיה
יותר גדולה. לגבי הרשויות המקומיות, הייתי בטוח שיקחו בחשבון רשויות
מקומיות חדשות, שלא היו בשנה שעברה, ושידרשו עבורן תוספות. תקציבי הרשויות
המקומיות והרשויות האיזוריות הם ללא השוואה עם התקציבים בשנה שעברה. ההענקה
הכללית לרשויות המקומיות בנויה של שלוש אלמנטים: סכום כללי מתוך התקציב,
חלק ממס שעשועים וחלק ממס דרכים. מס השעשועים גדל מאוד, כי התעריף נכנס
לתוקפו ביתר המקומות. ההסכם הראשון היה שעירית תל-אביב. בקשר למס דרכים,
הוסכם שההכנסה תלך לפול כללי, לטובת הרשויות המקומיות. ההגיון מחייב שתנתן
תוספת במשך חצי שנה זו לכל הרשויות המקומיות. בשנה שעברה היתה רק התחלה,
וההענקה הכללית היתה מבוססת למעשה על הכנסות מתוך מס רכוש אירוני. מס
הרכוש העירוני יהיה השנה יותר גדול משהיה בשנה שעברה. אין התאמה בין
ההכנסות מכל הסעיפים הנוגעים לרשויות המקומיות, לבין הצעת הממשלה. העיריות
גדלו, וכן גם השרותים. הטיפול בעולים עבר למעשה לעיריות. אין התאמה בין
ההתחייבויות לפיין מילואן. בגלל ההתיקרות הכללית של החמרים ובגלל הגברת
ה שרותים, בגלל גידול שר העבודה והמשכורות וכו', בגלל תוספת רשויות מקומיות
ואיזוריות חדשות, גדלו בהרבה הוצאות הרשויות המקומיות והכרחי להגדיל את
התמיכה בהן, ביחוד מאחר שלא הוגשה תכנית לריאורגניזציה של היחסים הכספיים
בין הממשלה והעיריות. אני מבקש לעשות בסעיף זה סאמץ מיוחד השנה, כדי לאפשר
לעיריות לקיים את שירותיהן, ומציע להגדיל את הסכום הניתן לרשויות המקומיות
לשני מליון ל"י לפחות.

ד. הורוביץ:

ברור שכל שינוי מסכומים שנקבעו אינו בא חשבון
מכיוון ש"תקרת" התקציב היא קבועה, ואם רוצים
להגדיל סעיף מיוחד, יש להורות מבין לקחת את הסכום הנוסף. אינני חושב שהכנסת
תחליט כעת על הגדלת התוספת, על כל פנים, היא אינה יכולה לעשות זאת בלי
להצביע על מקורות הכנסה אחרים. החלטת הכנסת בענין זה נחקבלה כדי שלא יהיה
סימון נוסף באמצעים אינפלציוניים. לא כעת הזמן לדבר על כך, ולא חשבתי
לעורר היום את השאלה היסודית הזאת. אין להסדיר כרגע את היחסים בין הממשלה
והרשויות המקומיות. מהו בעצם ענין הרשויות המקומיות? בקשתי במשך לעשות
סטטיסטיקת השוואה המראה על גידול הישוב בארץ בכלל, לעומת גידול ברשויות
המקומיות, על גידול תקציב הממשלה, לעומת הרשויות המקומיות. מהחומר שקבלתי
ראיתי שהממשלה מטילה על עצמה הגבלות חמורות. העיריות מעמידות את הממשלה
בפני עובדות מוגברות, והיא מוכרחה לכסות את הסכומים. תקציבי העיריות,
כמעט בלי יוצא מן הכלל, גידול עולה לעין שיעור על גידול תקציב הממשלה
באותה תקופה, גם ביחס לגידול האוכלוסייה בכלל ובעיריות. יוצא מכך שבאה
בעיריות הגדלה בשכר העבודה או בשירותים, מה שרצוי, אך מה שאינו ניתן לביצוע
כעת, בגלל גודל הקשיים. אני מוכן למסור למר רוקח מספרים. יש למצוא פתרון
לשאלה זו; אין לנהל פוליטיקה של יצירת אינפלציה וחוסר התאמה בין העיריות
והממשלה. למשל, צריכה להיות התאמה בין שכר העבודה בעיריות לבין השכר בממשלה.
בענין זה קיימת אי-התאמה חמורה. אני מבין שהעיריות מוכרחות להגן על הצורך
בהטבת השרותים, אולם הממשלה, בזמן שהיא קובעת את היחסים בינה לבין העיריות,
צריכה להביא בחשבון את כל הנתונים, ולבדוק עד כמה אפשר לתת, בלי לסכם את
המגמה המשותפת לכולם - המנעות מירידת ערך המטבע ומאינפלציה. אינני רואה
אפשרות להגדלת הסעיף היום, אחרי החלטת הכנסת, שהיתה נכונה, על דבר קביעת
"תקרה" לתקציב הזה.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אני מסכים שלא כעת נפתור את הבעיה הזאת, אולם הכנסת הגאה תצטרך, כאחד חבריה הראשונים שעליה לעשות, להסדיר את היחסים הכספיים בין העיריות והממשלה. אני יודע שבדברים אלה אינם מתבטאים רק בהענקה הכללית, כי אם גם בענייני אישפוז, חינוך וסעד. יש הכרח להחליט על מפתח כולל, שיקבע את הנוהג במקרים אלה.

י. רוקח:

סך הכל התקציבים של הרשויות המקומיות הוא 40,000,000 ל"י.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אם זה נכון, אפשר לומר שהרשויות המקומיות מוציאות בערך את הסכום שהממשלה מוציאה לשרותים. מהו הגורם המצדיק ומחייב את השתתפות הרשות המרכזית בתקציבי הרשויות המקומיות? הרשות המרכזית יכולה לומר לרשויות המקומיות, שתדאגנה בעצמן להכנסות. אולם, המס הצודק ביותר הוא מס הכנסה, ולעיריות אין אפשרות להטיל אותו. לכן בא המס הממשלתי הנגבה כמס הכנסה, כדי להצדיק את חלת הנטל על כל התושבים. זוהי הצדקה ראשונה להענקה מצד הממשלה לתקציב הרשויות המקומיות. הרשויות המקומיות הן בלתי שוות בכוחן זו לזו. ישנן רשויות חזקות, ולעומתן ישנן חלשות. יש הכרח לעזור לחלשות, שחולשתן אינה באשמתן; מאידך, יש לתת פרט לאלה המטילות מסים גבוהים ומקימות שרותים גבוהים לתושבים.

הקושי הוא במציאת כיסוי להענקה זו. ד"ר ברגמן אומר שסמט ההכנסה, בהרכבו הנוכחי, מחבל באפשרות לקבל סכומים יותר גדולים. לדעתו שינויים במס ההכנסה היול נותנים למדינה אמצעים נוספים. הוא אינו מתכוון להגדות, אלא לשינויים ולסדורים פנימיים. אני מקוה שהאוצר יכניס את השינויים הדרושים בקשר למס זה לכנסת הבאה.

מר הורוביץ טען שתקציבי הרשויות המקומיות גדלים באופן יחסי יותר מתקציב הרשות המרכזית, ויותר מגידול האוכלוסייה. אקח לדוגמה את תקציב החינוך. קרוב ל-70% של כל מספר התלמידים במדינה, המדינה משתתפת בחינוכם ב-35%, משכר-המורים, בשעה שהרשויות המקומיות משתתפות ב-65% משכר-המורים, מלבד ההוצאות האחרות בענייני החינוך. ילד אחד עולה למדינה 10 לירות לשנה בענייני חינוך, בזמן שהוא עולה לרשויות מקומיות 40 ל"י לשנה. לכן, במירה שמספר הילדים גדל, מוכרח תקציב הרשויות המקומיות לגדול בקצב הרבה יותר מהיר מתקציב הרשות המרכזית. אותו הדבר אפשר לומר גם לגבי האישיפוז. עירית תל-אביב פתחה בית יולדות המכיל 160 מיטות. כל מיטה עולה 1,000-1,200 ל"י לשנה. הממשלה משתתפת בהוצאה זו ב-35% ל"י לשנה בכל מטה, ויתר ההוצאה מוטלת על הרשות המקומית. גם כאן אפשר לראות שההגדלה בתקציב הרשות המקומית מוכרחה להיות יותר מהירה. אני מדבר במקרה זה אותן הרשויות המקומיות שתקציביהן גדלו בגלל גידול השרותים.

העובדה שכל רשות מקומית יכולה לעשות בענין שכר-עבודה כעולה על רוחה, היא בעוכרינו. אינני יודע מדוע ראשי העיריות חלשים כל כך בנקודה זו. תל-אביב נותנת את הסון בענין זה. היא הוספה השנה מאות אלפי לירות לשכר-עבודה, בלי לשאול את הממשלה, ובלי שהממשלה תשמש לה עורף נגד שביתות. בתוך גידול תקציבי העיריות, יש חלק גם להגדלה הבלתי פרופורציונאלית של השכר.

ד. הורוביץ:

בעירית תל-אביב עלתה האוכלוסייה במשך שנה ב-7%, והתקציב עלה ב-18-19%. פרופורציה זו אומרת שהרחיבו את השרותים; זה יפה מאוד, אך בלתי אפשרי.

א. בהיר:

אני טוען שבענין זה אשמה במידת מה הממשלה. לו היה שר הפנים מאשר את תקציבי הרשויות המקומיות בזמן, ולא היו מאפשרים הוצאת מפים בלי אישור, לא היו הרשויות המקומיות מגדילות את תקציביהן.

היו"ר ד.צ. פנקס:

היה כדאי לשמוע את משרד הפנים בענין הרשויות המקומיות. אני מציע שנקבל הצעה לקבלת סכום

להענקה, וחלוקתו, לא רק ממשרד האוצר, כי אם גם ממשרד הפנים. אנו עובדים על תקציב זה יותר משעבדנו על התקציב המקורי בזמנו.

ד. הורוביץ: באמריקה, הכנסת תקציב, העוברת שמונה שלבים, נמשכת שנה שלמה, והצעות התקציב מוגשות שנה למפדע.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני רוצה לקבל ממשרד הפנים הצעה לחלוקת ההענקה. אני מבין את האוצר בענין זה, אך אני מכיר את המצב ברשויות המקומיות, שאינן עושות פחות לקליטת העולים לגבי שרותים, סן המעברות. אשרות אלפי נפשות נופלות כמעט כענייני שרותים, חינוך, בריאות ומעד, על הרשויות המקומיות. האוכלוסיה הקבועה צריכה לשאת בעול קליטת העליה. אני טוען נגד מקרים של אי-צדק סוציאלי חמור, למשל נגד העובדה שבתל-אביב לומדים ילדים 37-42 שעות בשבוע, בזמן שבמעברות נותנים רק 15 שעות, בשעה שלמעשה היה צריך להיות היחס הפוך.

פ. נפתלי: הויכוח על השיטה הכללית אינו מעשי כרגע. אולם, מכיוון שהתחילו בו, ברצוני להעיר הערות אחדות. לא ויתרתי על הרעיון שאני מדבר עליו זה שנים רבות, שיש להגיע לידי שיטה של הוספות למס הכנסה לטובת העיריות, כדי לאפשר להן להגדיל את הכנסותיהן על אחריותן הן. בעתיד יש לקשור את היחסים הכספיים בין הממשלה והעיריות על בסיס של מס הכנסה. התנגדתי להצעה להוריד את הסכומים של מס הכנסה, כפי שהציעה. אני בעד אורדת מכסימם מס הכנסה, אם הורדה זו תהיה קשורה לתוספות לעיריות מס זה. אינני רוצה להוריד את השרותים, וקשה לומר שהשרותים סוציאליים בתל-אביב הם מופרזים. כולנו יחד, גם המדינה ונגם העיריות, שגיבנו בזה שלא הסלנו מסים אשר יאפשרו שאיבת יותר כסף מהחוגים היכולים להיות גם אם הם משלמים מסים יותר גבוהים. בעיה זו עומדת, ויש למצוא לה פתרון, אך לא ברגע זה, כיוון שהאזירה והזמן אינם מתאימים לכך. הייתי מבין את מר רוקח, אילו היה מציע, כדי להקל על חלוקת הכסף, להוסיף 75,000-100,000 ל"י, על-ידי תקנת סעיף אחר. אולם, אי-אפשר לקבל את הצעתו להוסיף חצי מליון ל"י לחצי שנה, כי אינני רואה אפשרות להוריד סכום זה מסעיפים אחרים. מאידך, איננו יכולים להגדיל את ההוצאות, כי סמכות ועדת הכספים נתונה במסגרת תקציב.

ס. זגני: בדרך כלל חסר לנו סכום גדול, על-מנת למלא דרישות מסעיפים שונים. אם ועדת הכספים מקבלת את ההנחה שינתנו לרשויות המקומיות 50% מס דרכים ומס שעשועים, פלוס עודפים מהשנה הקודמת מסעיפים אלה, הרי נדמה לי שבזה אנו נותנים לעיריות אפשרות להתקיים. אם תהיה תוספת הכנסה מהמסים הנ"ל, תקבלנה הרשויות המקומיות סכומים יותר גדולים.

י. רוקח: המעמסה הכספית עוברת יותר ויותר מהממשלה לעיריות. אני מוכן לקחת יותר כסף מהאוכלוסיה הקבועה בעיר, אם תהיה לי אפשרות לעשות זאת. אולם אפשרות זאת לא ניתנה לי על-ידי האוצר. כל העיריות בגדילו השנה את מסיהן. הגדלה היא מעמסה בלתי צודקת על האוכלוסיה, מכיוון שהיא מבוססת על שכר-הדירה המוקפא, שהוא מחולק בצורה בלתי צודקת. אני מתפלא על דברי מר הורוביץ, בקשר לפרופורציה שבין הגדלת האוכלוסיה והגדלת התקציב העיריות. אם אילו לא נוסף אף איש אחד ברשויות המקומיות, היתה ההתייחסות בשכר ובחומרים גורמת להגדלת התקציב לעומת מה שהיה בשנה שעברה. נדמה לי שהעיריות קלטו אצאא אצאא עולים בשעור של יותר מ-7% מאוכלוסיתן. בקשר לשכר-העבודה, הפכה עירית חיפה להיות המודע להגדלה. תמיד דרשו העובדים להגדיל את משכורתם, כמו עירית תל-אביב. עכשיו עברו המשכורות בעירית חיפה על המשכורות בתל-אביב. באים אלי אנשים ואומרים שלא יסכים לפגר אחרי חיפה בענינים אלה. תוספת זו תעלה לתל-אביב 100,000 ל"י, נוסף ליתר התוספות. אני נלחם נגד זה, כי אם יציגו לממשלה את אותן הדרישות, יעלה הדבר לממשלה בסכומים ענקיים. עוזבים אותנו לנפשנו בענינים אלה, לא רק בזמן הבחירות. אין זה נעים לראות שביתות וכו'. אין לנו כל הגנה קשר עם השביתות.

אנו נמצאים בעניני השכר במצב רע מאד, ואיננו מקבלים כל הגנה, אפילו מוסרית, מטעם השלטון המרכזי. זוהי שאלה של פוליטיקה כללית, שצריכה למצוא פתרון כללי. בקשר לחינוך ישנו מרוץ של הגדלת המסכורות. צריכה להיות דרגה ארצית, ולא דרגה מיוחדת בכל עיריה. קבלתי פתקה אנונימית, בה נדרשתי להגדיל את מסכורות העובדים בחינוך. פתקה זו נשלחה בלי החיעצות עם הרשויות המקומיות, בחתימת אגף החינוך. משרד הפנים ומשרד האוצר לא הודיעו לנו מאומה על כך. כתבו לנו: "עליכם לשלם אחורנית מה-1 בינואר 1951". איך אנו יכולים להיות אחראים עבור תקציבנו, אם מעמידים אותנו בפני עובדות כאלה? כולנו נגיש תקציבים בלתי מאוזנים. בתקציב עיריית תל-אביב יש גרעון של מליון ל"י. היא יכולה מאז להשיג שרותים, אך לא יתנו לה לעשות זאת. איננו מרגישים את סחה ובעלותה של המדינה, ואיננו מקבלים הדרכה והוראות. אין מתעצבים אתנו. אינני מתאר לעצמי שהממשלה רוצה להכניע את הרשויות המקומיות, המהוות גורם חי ותוסס וקונסטרוקטיבי, שיש לעודדו. התוספת שאני מציע היא תוספת מינימאלית, שבלעדיה לא תהיה אפשרות להחזיק את בתי-הספר. יש עשרת אלפים ילדים חדשים בתל-אביב. בחיפה יש 4,000 ילדים נוספים. אנו מוכנים לקחת מהאוכלוסייה הכל מה שהיא יכולה לשלם, לפי שיטות חדשות. השיטה הנוכחית בגביית המסים העירוניים היא בלתי צודקת, ויש לשנותה. אני מבקש שיישמה טאמץ מיוחד בסעיף זה. דבר זה הוא הכרחי, כדי לא להכניס את העיריית לסכנת של ספיציטיים. אם תתקבל התוספת של חצי מליון ל"י, היא תכריח את המועצות לקמץ בהוצאות, על מנת שלא לצאת בגרעונות.

א. גרנות:
קיימת הפקרות עצומה במדינה בענין שכר-העבודה, וכל אחד עושה כרצונו. האם אין זה ברור, שמוכרח להיות בכל המוסדות אותה הדרגה? אם כל אחד יחליט כרצונו, יעלה לנו הדבר בסכומים גדולים. יש להכניס הסדר אחד בענין זה, שיחייב את כל מוסדות המדינה, העיריות ומוסדות התנועה הציונית. את ההפקרות הקיימת כיום אפשר לתקן בקלות רבה. אני מציע שבקשר לתקציב זה, תהיה דרישה להסדר שיטה חדשה של דרגות ותשלום שכר לעובדים, ושדרישה זו תצטרך כירושה לוועדת הכספים הבאה.

ש. דיין:
אני מקבל את התביעות לספק צרכים שונים לחינוך, בריאות וכו'. אלה הן דרישות לא בלתי צנועות. אולם, עומדת השאלה אם אפשר לספק אותן בתקציב שלנו. לדעתי שיש צורך בהכנסות נוספות.

קיים הפרש גדול בין הכפרוהעיר. מר רוקח צודק לגבי תל-אביב, אך הדרישה לגבי הכפרים צודקת יותר. אם המדינה תחליט על סיפוק תביעות לחינוך, בריאות וכו', היא אינה יכולה לספק את התביעות האלה במידה שוה. הילד בתל-אביב יושב בבנין הגון לפחות, בו בזמן שהילד במעברות יושב בחוץ מחוסר כתות. אם להוסיף, צריכה ההוספה להנתן לאלה הזקוקים לה ביותר.

אתם מדברים על שכר עובדים, אך מדוע אינכם זוכרים לדבר על רווחים של אנשים שאינם עובדים. אם איננו יכולים להשתלט על המסחר ועל רווחים אחרים, איך אנו יכולים לתבוע סדר בענינים אלה רק מעובדים ומחקלאים? החקלאים הם צרכנים גדולים, וכל דבר שהם הולכים לקנות עולה להם במחירים מופעים. יש לחפש דרך, כיצד להסדיר את הענינים בצורה שהסוחר לא ידרוש עבור מצרכים שונים מחירים כה מוגזמים. אם מדברים על עובדים, יש לדבר על רווחי כל החוגים. אני הייתי מציע להחזיר את המחירים למצבם בשנת 1948. אם נוריד את הרווחים של כל החוגים, נוכל לבוא בתביעות גם אל העובדים. אילו הייתה הממשלה יציבה, היא הייתה מתגברת על שבייתות ואיומי שבייתות. בגלל היותה בלתי יציבה, הסיתו חוגים שונים מבין העובדים לשבייתות בלתי צודקות. כולם מתארגנים נגד הממשלה הקיימת, ואחר כך באים ודורשים ממנה לשלוט ולרסן בעניני שבייתות.

הי"ר ד.צ. פנקס:
לא נכנס כרגע את השאלה הזאת. טרם קבלנו את תקציב החינוך בטפסים מספיקים לכל החבריה. לפני שנה קבענו בוועדת הכספים, אחרי בירור קשה מאוד, שהמינימום של השתתפות הרשות המרכזית במסכורות המורים בבתי-ספר יסודיים יהיה 50%, החל מה-1 בינואר 1951. דבר זה לא הוצא לפועל לגבי שלושת החודשים ינואר-מרץ 1951. אני שומע שנמוסדות שונים של מערכת החינוך מתקבלות החלטות שונות. מהו המינימום שיש להחליט עליו? של מינוי זה צריך להחליט ה"מ"ש החינוך אחרי

התיעצות עם שר הפנים, על גובה ההשתתפות שתנתן לכל רשות חינוך מקומית. ההחלטה שהזכרתי נתקבלה בהשתתפות נציגי משרד החינוך (שר החינוך, מר שז"ר היה חולה אז). אני רואה זאת כיסוד לעבודתנו, שדברים מוסכמים בוועדה מחייבים גם את שר החינוך וגם את שר האוצר, אשר נציגיהם ישבו אן. אם החלטתנו לא תקויים, אני מנבא לויכוח קשה מאוד על תקציב חינוך. אני מציע לאוצר לבוא בדברים עם משרד החינוך, ולהסדיר את הדבר, כדי שלא יהיה עיכוב. מה שהוסכם כאן צריך להיות מקויים. לא אנו נקבע, מה יהיה בעתיד.

ס. זגני: אינני יודע מה לעשות בענין זה. אחרי הודעה מצד יושב ראש הוועדה בענין זה, אמרתי למשרד החינוך שעליהם לקיים את הדבר שהוסכם עליו. כנראה שלמשרד החינוך יש נימוקים משלו, שבגללם הוא מסרב לעשות זאת. אני מציע ששאלה זו תוכרע אחר-כך. אא

היו"ר ד. צ. פנקס: אני מציע לחכות לשר האוצר בענין זה.

ס. זגני: היתה הצעת האוצר, שהרשויות המקומיות תקבלנה אחוז שנה ממשכורת המורים, וההפרשים ינתנו במידה שמצב המועצה יצדיק זאת. מנהל משרד החינוך לא התנגד להעלות את מינימום ההשתתפות למשכורת המורים ל-50%, אך הוא התנגד לכך שההשתתפות תהיה שנה לכל המועצות.

היו"ר ד. צ. פנקס: את הצעת האוצר, לתת אחוז שנה לכל העיריות, דחינו עד לדיון על תקציב חדש. קביעת המינימום של 50%, נעשתה בהסכם עם ד"ר בן-יהודה. אם דבר זה לא יוצא לפועל, יהיה מצבי אני קשה מאוד. אאא אאא אי-אפשר להמשיך בחלוקה הבלתי צודקת הקיימת כיום. אני יודע שתקציב החינוך הוא תקציב קשה.

א. הרצפלד: תקציב החינוך סבל תמיד מימי הפגרה. תקציב זה אינו רק בלתי מאוזן, אלא גם בלתי מסודר. האם אין מקום להטיל על ועדה קטנה לברר את הענין? על השאלה של השתתפות מינימלית ב-50% ממשכורת המורים דנו לא פעם, ונקבעה ועדה קטנה שתעבור על הסכימות האלה, ותקראה מה אפשר לעשות על סנת שהסכום הכולל לא יהיה כה גדול.

היו"ר ד. צ. פנקס: אני מסכים להצעת מר הרצפלד, אולם נרכיב את הוועדה אחרי שיוגש לנו תקציב החינוך.

ס. זגני: ההשתתפות הממוצעת במשכורת המורים עולה ל-51%. לפני שבאתי הנה, קבלתי ממשרד החינוך רשימת מספרים כוללים שהם מציעים לתקציב. עלי לשבת אלאאא ולברר את הצעתם. בדרך כלל, הגענו לידי הסכם עם משרד החינוך, שבקשר לסעיפים שונים כגון: בתי-ספר חדשים, גם ברשויות המקומיות וגם בישובי העולים, ופתיחת אולפנים חדשים, לא אעכב פעולות מחוסר תקציב, אני חושב להגיש הצעה לישיבה הבאה בענין זה.

היו"ר ד. צ. פנקס: אסכים לקבל את ההצעות ממשרד החינוך ומשרד האוצר. בדבר אחד עברנו את הסמכויות הוועדה. נקשר להוצאות הבחירות, העברנו חלק לתקציב של המחצית השניה של השנה, בלי שהדבר הזה היה בסמכותנו, אך בהסכמת כולם, על יסוד תקצימים שהיו. חסרים עוד סכומים, בתקציבים שעברנו עליהם, ולאוצר יש הצעות להקצבות נוספות בסעיפים שונים. לחלק מהקצבות הנוספות, יהיה כיסוי ברזרבה הכללית של חצי מליון ל"י. אולם, תעמוד שאלה, אם לראות את החלק שלא ימצא לו כיסוי, כמחייב את המחצית השניה של השנה. האם יש למר זגני הצעה מסוכמת בענין זה.

י. לוקח:

אנו נמצאים היום בסוף יוני, והתוספת טרם אושרה. אני מתאר לעצמי שבכריש אביס לא הוצאו לפועל מחוסר אישור. האם לא נגרם קיסוף גדול על-ידי האיחוד? אני יודע שמאחרים לפעמים בכוונה באישור תקציבי עיריות, על-מנת לקסץ. יש עבודות שאי-אפשר לעשותן בלי אישור. האם במשרה משתמשים כבר בתוספת, בלי אישור?

מ. זגני:

גם בגבול של שלושה חדשים, יש לכל משרד אפשרות להוציא תקציב של ארבעה חדשים. יש אפשרות לעשות סדורים שונים, והקושי היחידי הוא בקבלת עובדים נוספים ללא אישור. באמת היה קיסוף בסעיף זה. אי-עשיית פעולות בלי-אישור נכונה רק לגבי סעיפים חדשים. במשרה הגדילו את המשכורת באמצע השנה, ולא יכלו לקבל את הכסף. אבל, לפי התקן היה מספר העובדים גדול יותר, מה שאפשר את הגדלת המשכורות. המשרה משתדלת לקבל 150 שוטרים נוספים כל חודש.

י. אפרתי:

עלינו לאשר את ההעברות מסעיף לסעיף בתקציב השנה הקודמת, עד ה-1 ביולי. מה בענין זה?

מ. זגני:

היתה החלטה באוצר, לא להשתמש, עד כמה שאפשר, בעודפים מהשנה שעברה, להעבדה לסעיפים אחרים. הפרשים בדירוג המשכורות היו גדולים בכל המשרדים בשנה שעברה, ולקחו חלק מהעודף שבשאר למטרה זו. לעת עתה, כדי לא ליצור גרעון חדש, אמרתי שנקפא את אמצעים העודפים לתשלום הפרשים, לבטחון וכו'. אם עד סוף יוני לא נגיש הצעה להעברות מסעיף לסעיף, נעשה זאת בדרך של הבאת תקציב נוסף.

ש. כץ:

האם נקבל את הפירוט הנוסף השבוע?

מ. זגני:

חלק מן הפירוט קבלתי, וחלק טרם קבלתי. אני יכול למסור לחברי הוועדה את חלוקת התוספת הנוספת לחצי שנה: משרד הבריאות - 269,500 ל"י; משרד הדתות - 50,900 ל"י; משרד החוץ - 50,000 ל"י; משרד החקלאות 46,850 ל"י; משרד המשטרה - 247,000; משרד הסעד - 75,000; משרד העליה - 2,150; משרד העבודה - 159,500; משרד הפנים - 6,000; בסך הכל - 906,900 ל"י. בתוך זה יש חלק שאנו לוקחים מסעיף "קליטת עולים", לפי מה שדובר כאן: עבודות דחק במעברות - 137,000 ל"י; מתקציב הפיתוח אנו לוקחים, בשביל ההוצאות וארגוניות של המחלקה לעבודות ציבוריות, בקשר עם עבודות כבישים - 25,000 ל"י. בזרונה הכללית יש לנו 500,000 ל"י; 100,000 ל"י יוצאו להחזקת כבישים ודרכים של מחלקת עבודות ציבוריות; בסעיף "מקדמות" יש סכום של 247,000 ל"י. בסעיף "משמר גבולות של המשטרה" - 135,000 ל"י. יש לנו בטחון גמור שנוכל לכסות את כל הפרשים האלה, תוך שינויים פנימיים במשרדים. גם במשרה הצלחנו לחסוך, מסעיף משכורת בלבד, סכום של 112,000 ל"י, מאחר שלא הצלחנו לקבל שוטרים באותו קצב שרצינו לקבלם. אם הוועדה תסכים לאפשר לכל משרד לעבוד לפי סעיפים אלה, תוך הנחה שהרזרבה מושעבדת, (מלבד הסכום למשמר גבולות), שיהיה על חשבון המחצית השניה של השנה), אפשר יהיה להסדיר זאת.

מתוך תקציב ועדת הבחירות המרכזית, המגיע ל-364,000 ל"י, יש בתקציב זה רק 130,000 ל"י, ואת השאר נחזיר בתקופה הבאה. תקציב החינוך יעלה בסעיפים מסויימים על הסכום הנקבע בתקציב. לפי נסיוננו - אנו עושים זאת בכל פעם - אין נזקקים לזאת. אמרתי לאנשי משרד החינוך, שמכיוון שעד ספטמבר לא יפתחו את כתי-הספר, העומדים להסגר, אפשר לדעת מה הם הסכומים שידרשו, אלא ד"ר בן-יהודה אמר לי שנישוי עולים יש הצעה לפתוח כתות גם עכשיו. כיוון שהממשלה החליטה לא למנוע פתיחת בתי-ספר, במידת האפשרות, ומכיוון שתקציב משרד החינוך בנוי ממילא לפי שני חצאים של השנה, ניתן הדבר לסידור בצורה כזו. גם בשנה שעברה עשינו כך.

פ. נפתלי:

ועדת הכספים אינה כנסת, ולכן היא יכולה לקבל החלטות רק בתסופי סמכויות שקבלה מהכנסת. ענין שעבוד הרזרבה הוא ענין האוצר. אנו עשינו דבר יוצא-מן-הכלל בגלל הוצאות הבחירות - גם זה קצת קשה, אבל אני מבין זאת. בסעיפים ידועים, הנבתי שהאוצר מציע להחליט על הגדלת ההוצאות. אתם חושבים שהכיסוי ימצא למעשה על ידי העברות מסעיף לסעיף בתוך התקציב. אני אינני רואה אפשרות להחליט על הוצאות נוספות לכיסוי. אנו יכולים לקבוע חלוקה של התוספת, ולומר שועדת הכספים לא תתנגד אף להעברות מסעיף לסעיף, בצורה פנימית. אם נעשה זאת, נשאר במסגרת הסמכויות החוקיות של הועדה.

הי"ר ד.צ. פנסט:

החלטת האוצר היא למעשה אמצע העברה מסעיף לסעיף, בלי לציין מאיזה סעיף יועברו

הסכומים.

י. רוקח:

אני רואה שמוציאים כסף לכל צד, וקיים חוסר רצון לתקן את המצב בנוגע לחנוך. אני חושב שזוהי שאלת כבוד. חיפה ותל אביב תוכלנה להתקיים גם אם לא תקבלנה 12% ממשכורות המורים, כי הסכום הזה אינו מכסה את כל ההוצאות הגדולות והרבות שלנו בשטח החנוך. אני סבור שיש רצון להקניט את העיריות. עשו מענין זה ענין פוליטי. לפני חצי שעה אמרו לי שאינני יכול להציע הגדלת הוצאות, בלי להציע מקור לכסף. והנה כעת מצאו אפשרות להוסיף סכום כה גדול. אני שומע מהעתונות - לא מועדת הכספים, כפי שהיה צריך להיות - שהטילו מכס על חבילות למחסדות סוציאליים, אפילו לבתי-יתומים. איך אפשרי הדבר? אמנם שר האוצר רשאי להטיל מכס, ולהביא את הדבר לאשור הועדה תוך חודשים ימים מיהם הטלת המכס, אולם קיימת גם שאלה של מוסר. אי-אפשר להטיל מכס על חבילות עבור עניים.

פ. נפתלי:

אני מבקש לברר, מהו המכס הקיים. עד עתה שאני יודע, לא הוטל מכס על מזונות. אני מבקש לברר אם אמנם בא שנוי בשטח זה. שמעתי שהטלת המכס היתה רק לגבי חבילות הלבשה, לא למחסדות סוציאליים.

י. רוקח:

כתבנו על ענין זה בכל העיתונים. אני סבור שהדבר בלתי-מוזדקת.

עושים עוול לחנוך ולבריאות, ביחס להשתתפות הרשות המרכזית בתקציבי השלטונות המקומיים. איש לא הצע לתקן את הסעיפים האלה. אני מבקש לרשום בפרוטוקול שאני מצטער על שבגמר המושב של הכנסת הנוכחית, עלינו לצאת ברוח קשה ונדיונים בענינים אלה.

הי"ר ד.צ. פנסט:

בשבוע הבא נסיים את הדיון על התקציב הזה, ויתכן שנוכל להגיע לדיון על הסכום הכולל של תקציב הבטחון. עלינו לסיים את הדיונים בקשר לפרטי התקציב הזה בשבוע הבא.

פ. נפתלי:

עלינו לקבל, ראשית כל, הצעות ברורות מטעם האוצר.

פ. זגבי:

אנו מציעים לשעבד את הרזרבה, והועדה תבדוק אף כ מהי האפשרות להעביר סכומים מסעיף לסעיף. במידה שישנם סעיפים שועדת הכספים עוסדת על הגדלתם, ולא נמצא להם כיסוי אחר, הם יילקחו מהרזרבה. האוצר הציע תקציב ל-4 חדשים, אם תוספת מסויימת, בזמנו. כשהוחלט על קבלת תקציב ל-6 חדשים, הוחלט שהתוספת היחסית ל-6 חדשים אינה מעשית, כי אפשר להתקיים חששים אחרים לפי תוספת זו, אך לא חצי שנה. ברגע שהוחלט על קבלת תקציב ל-6 חדשים, הועמדה הממשלה במיטת סדום בקשר לתוספות. היו וויכוחים רבים במטלה בענין זה, והצורה שהצעתי היא הדרך היחידה בה אנו יכולים להסתדר במסגרת חוקית.

ההכנסות בסוף מאי היו כדלהלן:
 מס ההכנסה - 3,200,000 ל"י (לעומת
 הכנסה משוערת של 12,500,000 ל"י למשך ששה חדשים); מכס - 1,756,000
 ל"י, (לעומת הכנסה משוערת של 5,000,000 ל"י למשך ששה חדשים);
 דלק - 1,120,000 ל"י, (לעומת הכנסה משוערת של 6,200,000 ל"י למשך
 ששה חדשים); בלו טבק - 1,187,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של
 4,200,000 ל"י למשך ששה חדשים); משקעות - 866,000 ל"י (לעומת
 הכנסה משוערת של 2,200,000 ל"י למשך חצי שנה); שונות - 8,000 -
 9,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 50,000 ל"י למשך ששה חדשים);
 מס מותרות - 1,340,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 2,800,000 ל"י
 למשך ששה חדשים); מס רכוש עירוני - 151,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת
 של 900,000 ל"י למשך ששה חדשים); מס רכוש חקלאי - 20,000 ל"י
 (לעומת הכנסה משוערת של 150,000 ל"י למשך ששה חדשים); בולי הכנסה -
 241,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 700,000 ל"י למשך ששה חדשים);
 שונות - ~~213,000 ל"י~~ (לעומת הכנסה משוערת של
 700,000 ל"י למשך ששה חדשים); כלי רכב - 177,000 ל"י (מכום זה
 כלול במעיקר הקודם "שונות"); שירותים ~~לשפ"י א"א~~ (ספרי אחוזה) -
 300,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 1,000,000 ל"י למשך ששה
 חדשים); שאר השרותים - 207,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 700,000 ל"י
 למשך ששה חדשים); גביות על חשבון הלואות - 434,000 ל"י (לעומת הכנסה
 משוערת של 800,000 ל"י למשך ששה חדשים); מס שנת מקרקעים - 218,000
 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 500,000 ל"י למשך ששה חדשים); מס עזבון -
 18,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 50,000 ל"י למשך ששה חדשים);
 הכנסות שונות - 117,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת של 400,000 ל"י
 למשך ששה חדשים). מלבד במס ההכנסה, התמונה הכללית היא טובה למדי.
 בסך הכל היתה ההכנסה עד כה - 11,357,000 ל"י (לעומת הכנסה משוערת
 של 35,850,000 ל"י למשך ששה חדשים). ד"ר ברגמן חושב שבמס ההכנסה
 היתה ירידה גדולה לעומת החדשים הקודמים, לא רק לגבי מרץ, אלא גם
 ביחס לפברואר ולינואר. הוא טוען שיש להשוות את ההכנסה עם החודשים
 המתאימים בשנה שעברה, כי ההכנסה ממס ההכנסה היא קואפיצינט של הגבייה.
 אם בפברואר היו 28 יום, הרי גבו בחדש זה פחות מ-10% מאשר במשך
 החדש האחרון. ההכנסה עומדת ביחס ישיר לימי העבודה.

סיכום הדיון בענין התקציב אפריל - ספטמבר
 1951, וחלוקת התוספת בתקציב זה - בשבוע
 הבא.

ס י כ ו ם :
 =====

הישיבה ננעלה בשעה 12.40.